

Partnerkeuze onder Indiase studenten

Cora Vreede-de Stuers

In een vrij recent nummer van het *Sociological Bulletin*, orgaan van de Indian Sociological Society, staan twee artikelen die hebben te maken met vrouwelijk rolgedrag en de houding van studenten aan de universiteiten van Bombay en Baroda in India ten aanzien van huwelijk en carrière.

Het ene artikel¹ vermeldt de resultaten van een opinie-onderzoek onder 25 pasgetrouwen in Baroda, waarvan de vrouwen 22-27 jaar waren, en de mannen 27-32 met een maandelijks inkomen van 1 000 à 1 600 roepies. In persoonlijke interviews is aan ieder afzonderlijk gevraagd naar haar of zijn opinie over de totstandkoming van hun huwelijk.

Het andere artikel² vermeldt de resultaten van een schriftelijke enquête onder 326 mannelijke en vrouwelijke studenten van gemiddeld 22 jaar, uit alle faculteiten van Bombay University. Deze steekproef was nader gedifferentieerd in 77 meisjes en 86 jongens met zgn. 'traditionele' opvattingen, en 114 meisjes en 49 jongens met 'niet-traditionele' opvattingen over huwelijk, partnerkeuze en carrière. Evenals de geïnterviewden van Baroda behoorden zij tot een stedelijke middenklasse.

Het heeft ons in de afgelopen decennia niet ontbroken aan dergelijke deelonderzoeken, waaruit ook wel een trend was af te lezen in de richting van ruimere vrijheden ten aanzien van de traditionele kaste- en familievoorschriften bij de beroeps- en huwelijkskeuze. Hoe aarzelend zo'n trend verloopt, bleek eveneens uit de diverse onderzoeken, waaraan hierna wordt gerefereerd.

Voor de tweedeling in 'traditioneel' en 'niet-traditioneel' bestaan bekende voorbeelden. In zijn studie over de sociale verandering onder studenten in Baroda ontwikkelde Shah³ een model, waaraan gedrag, attitudes en opvattingen van de 200 studenten van zijn steekproef zijn afgemeten. Dit model is de ideale hindoese grootfamilie met kaste-endogamie en strikte segregatie van de seksen, waarin vrouwen geen recht op onderwijs en betaalde arbeid

hebben, waar de familie de huwelijkskandidaten selecteert. Het is de vraag of dit model ooit zo absoluut heeft bestaan, en of er niet teveel is voorbijgezien aan de vele schakeringen die zich sinds eeuwen in de actuele werkelijkheid van de grootfamilie hebben voorgedaan. Er is trouwens aan deze ideale familievorm meer genuanceerdheid aangebracht door andere bekende sociologen uit Bombay en Baroda.⁴

Dat de Indiase stedelijke grootfamilie al geruime tijd onderhevig is aan verandering door radicale wijziging in het beroepenpatroon, waarbij de educatieve functie grotendeels is overgenomen door de school, is bekend. Ook de meisjes uit dit milieu worden opgeleid en realiseren zich steeds beter dat de dominantie van ouderen en van de mannen niet meer zo onontkoombaar is als voorheen. Toch is de feitelijke situatie nog zodanig dat het contact tussen de seksen buiten de beschermde omgeving van de grootfamilie nog weinig vrij is; er is eerder sprake van gechaperonneerde omgang. Bovendien draagt het ontbreken van voldoende sociale voorzieningen voor werkende alleenstaande vrouwen ertoe bij dat juist meisjes in dit milieu toch nog liever in grootfamilieverband leven dan apart. Nog altijd wordt de nauwe band die de familieleden onderling onderhouden gevoeld als een veilige bescherming van de 'wij-groep' daarbinnen tegen daarbuiten. De gemeenschappelijke levenswijze verschaft een sterk gevoel van identiteit tussen de verschillende generaties, waarvan de wederzijdse verplichtingen, maar ook alle zwakheden, voorkeuren en antipathieën, bekend zijn. Maar juist het weten van al die onderlinge verplichtingen en zwakheden verschaft die zekerheid, welke men daarbuiten mist. Tegen die achtergrond dient men de kritiek van de studenten op het autoritaire gedrag van vaders en ooms, de bemoeizucht van moeders en tantes te evalueren. Stellig heeft de wijdere horizon van het universitaire onderwijs ertoe bijgedragen om de Indiase student individueel onafhankelijker te maken. Daarmee zijn de groepscohesie van de familie en de daaruit voortvloeiende verplichtingen oorzaak geworden van grote dilemma's, welke tot uiting komen in de ambivalente houding van studenten ten aanzien van het huwelijk en het vrouwelijk rolgedrag, om ons hiertoe te bepalen.

Of het nu vaders of broers of echtgenoten zijn, mannen zien wel in dat de vrouw een goede opleiding moet hebben. Maar tegelijkertijd zijn zij het erover eens dat haar rol als huisvrouw en moeder voorgaat bij andere rollen. Studeren mag zij, maar in afwachting van en met het oog op haar huwelijk. Het is zeker nuttig dat zij, zo nodig, een betrekking kan aanvaarden, maar zodra dat haar plichten als echtgenote en moeder zou schaden, dient zij zich tot het huishouden te beperken. Reeds constateerde Shah dat één van de belangrijkste criteria bij de keuze van een bruid in het milieu van de studenten

een goede opvoeding was. Meer dan 90% van zijn steekproef van mannelijke studenten noemden dit als eerste voorwaarde.

Ouders van meisjes hebben daarom de studie van hun huwbare dochters beschouwd als een modernere vorm van 'uitzet voor de bruid'. Zij hebben geen afstand gedaan van het idee hun dochters zo goed mogelijk te voorzien om de huwelijkskansen te vergroten. Veranderde tijdsomstandigheden hebben ertoe geleid dat jongens goed opgeleid moesten worden om een achtbare, en liefst lucratieve betrekking te bemachtigen; dergelijke veelbelovende bruidegoms nemen voor hun bruid niet meer genoeg met een aantrekkelijk uiterlijk en een uitzet rijk aan juwelen en andere kostbaarheden. Als aanpassing aan de traditionele waarden laat men de meisjes studeren om aldus de huwelijkskansen te vergroten.

Hoe weinig zelfstandig deze bevoorrechte jongemensen uit de stedelijke middenklasse zijn, blijkt wel uit de diverse onderzoeken naar hun opinie over huwelijkskeuze en de kwaliteiten en verworvenheden die van de toekomstige levenspartner worden verwacht. Tussen de wens en de werkelijkheid van hun feitelijke leven ligt dan nog een geweldige kloof, niet in de laatste plaats in het studentenleven zelf. Meisjes en jongens mogen dan al op dezelfde banken in de collegezalen, laboratoria en bibliotheken samen hun kennis opdoen, van informeel persoonlijk contact is nog steeds weinig sprake. Shah⁵ constateerde dat de studenten wel informeel contact zochten met meisjes uit andere kasten dan die waartoe zij zelf behoorden, maar dan eerder om wat ervaring op te doen met de andere sekse, niet om een huwelijkspartner te vinden. Op een vraag of zij diezelfde contactvrijheid aan hun zusters zouden toestaan, was hun antwoord negatief. Voor de keuze van hun eigen bruiden rekenden zij merendeels op het advies van hun ouders. Wel vonden zij dat er overleg tussen ouders en zonen moest plaatsvinden. De meesten (72%) vonden zelfs dat de wens van de zoon de doorslag moest geven; maar hoe dan ook was het huwelijk een zaak die met de ouders moest worden besproken.

Welk opinie-onderzoek men nu doorleest – en er zijn er meerdere geweest in de zestiger jaren en daarna – al deze onderzoeken komen tot de slotsom dat het huwelijk een zaak is waarbij de ouders of de doorslag geven of tenminste geraadpleegd moeten worden. Dat geldt voor jongens, zowel als meisjes. Binnen deze beperking bestaat een groeiende vrijheid van voorkeur voor bepaalde hoedanigheden in de toekomstige partner, zoals fysieke en karaktereigenschappen, en verworvenheden als studieresultaat, betrekking, huishoudelijke kwaliteiten. Over deze partnerkeuze handelt ook het in het begin vermelde onderzoek van 1979 in Baroda.

Terwijl het min of meer gebruikelijk wordt dat ouders hun keuze met hun

kinderen bespreken, beletten de vermelde, nog steeds heersende, taboes op vrije omgang tussen de seksen dat het merendeel zich niet verzet tegen het door de ouders gearrangeerde huwelijk. Nu behoeft dit op zichzelf nog geen teken van conformisme te zijn. Het kan realistisch zijn de keuze over te laten aan de ouders 'omdat er immers geen informele kameraadschapscontacten mogelijk zijn'; misschien is deze realistische kijk op de zaken eerder lijdelijk conformisme aan de heersende normen te noemen. Van werkelijk conformisme getuigen veeleer diegenen die hun voorkeur voor een dergelijk huwelijk rationaliseren door hun eigen jeugdige onervarenheid en de wijsheid van hun ouders als een vaststaand gegeven aan te nemen.

In al deze voorbeelden van partnerkeuze is nooit sprake van de keuze van een bepaalde persoon op wie men 'verliefd' raakt, maar altijd van een bepaald type; een type dat aansluit bij de opvattingen, de materiële mogelijkheden en sociaal-culturele achtergrond van de familie. Alleen binnen deze grenzen van mogelijkheden en opvattingen is het overleg over persoonlijke voorkeur tussen ouders en kinderen tegenwoordig reçu.

Ongetwijfeld geeft het groeiend contact — hoe formeel ook — tussen mannelijke en vrouwelijke studenten op de campus van een Indiase universiteit aanleiding tot wederzijdse aantrekkingskracht. Toch loopt dit vrijwel nooit uit op een huwelijk. Hoe zou het ook? Ook de meisjesstudenten van mijn opinie-onderzoek in Jaipur⁶ hadden het wel over 'love-marriage'; toch zagen zij, naarmate zij vorderden met hun studie en langer op de campus verbleven, geen reële mogelijkheid voor zichzelf om echt met mannelijke medestudenten ook informeel kennis te maken, en mettertijd te trouwen met de man op wie zij verliefd raakten. Zij waren zelfs huiverig voor het idee, want de clandestiniteit van geheime ontmoetingen veroorzaakte toch altijd frustraties. Thuis was informeel contact mogelijk, met broers en neven, dus geen vrienden met wie men trouwt. Thuis wordt gesproken over de diverse mogelijkheden van veelbelovende huwelijkskandidaten. In de bioscoop worden buitenlandse films vertoond vol openlijke, prikkelende erotiek die geheel niet aansluit bij het Indiase huwelijksideaal. De Indiase films vertonen twee types liefde, die van de toegewijde ondergeschikte echtgenote, en die van de flirtende verleidster van edele of ijdele en zwakke mannen.

Voor de meeste studenten heeft 'romantic love' een grote aantrekkingskracht, maar tevens iets onbestendigs, geheimzinnigs, welhaast ongepast. Het onbestendige van 'romantische liefde' waarop een westers huwelijk is gebaseerd, wordt door Kooy⁷ als volgt omschreven: 'In het huwelijk . . . sterft . . . de liefde als betovering of als obsederende passie', maar, voegt hij eraan toe, 'daarnaast is er een andere vorm van liefde welke . . . van de eerste "grundverschieden" is. Waar dan in het huwelijk de gepassioneerde liefde

sterft', kan het verlies 'meer dan gecompenseerd worden door de ontwikkeling van een wederzijdse liefde die . . . naastenliefde kan worden genoemd'. In een samenleving, waarin gelijkwaardige individuen dankzij een kameradschappelijke omgang zichzelf een huwelijkspartner kiezen, kan zo iets mogelijk zijn. De Indiase studenten kennen voorlopig nog alleen de 'grondverschieden'heid van twee vormen van liefde die niet door één-en-hetzelfde paar mensen kan worden ervaren. Het gevolg hiervan is dikwijls een emotionele crisis die vrijwel altijd uitloopt op het aanvaarden van de huwelijkspartner die door de ouders is uitgekozen.

Voor al voor meisjes voor wie 'romantic love' en huwelijk begrippen zijn zonder gemeenschappelijk raakvlak is het gearrangeerde huwelijk onvermijdelijk, evenals de huwelijks staat die haar tot volwaardig lid van de samenleving zou stempelen. Wel probeert een meisje – vooral als zij groeiende belangstelling krijgt voor haar studie – zo lang mogelijk door te studeren en daarmee het huwelijk nog wat op te schuiven. Studeert zij echter 'te ver' door, dan blijkt alles ineens erg moeilijk te kunnen worden. Ross⁸ signaleerde reeds in 1961 dat er in Zuid-India een acuut probleem was ontstaan voor ouders die, na heel wat aan de studie van hun dochters te hebben besteed om deze aan de man te brengen, moesten ervaren dat zij 'te oud' was. Ook Cormack⁹ heeft het in diezelfde tijd over een nieuw verschijnsel: de oude vrijster, meisjes die te oud zijn, nl. boven de 25 jaar, en die te hoge academische graden hebben behaald, om hun ouders nog in staat te stellen een gepaste echtgenoot voor haar te vinden. Ditzelfde probleem van 'te blijven zitten' kwam ik zelf ook tegen tijdens mijn onderzoek. Deze hooggekwaliificeerde meisjes zijn dan al 'te oud': immers, zo argumenteerde men, ouders zoeken naar een echtgenoot die drie tot vijf jaar ouder is dan hun uit te huwelijken dochter. Terwijl de dochter pas begonnen is aan haar studie is de mogelijke huwelijkskandidaat al bijna klaar; dat is het moment om toe te slaan, niet later. Studeert een meisje door na haar BA-graad, dan zijn haar huwelijkskansen aan het verminderen. De tragiek ligt hierin dat meisjes, omdat zij plezier in hun studie hebben en doorstuderen, of omdat zij wel moeten doorstuderen zolang als de ouders een geschikte huwelijkspartner zoeken – die dus drie à vijf jaar ouder moet zijn en hoger gekwalificeerd – de kans lopen 'spinster' te worden.

Dat verschil in leeftijd – de bruidegom een aantal jaren ouder dan de bruid – lijkt een algemene opvatting te zijn. Uit geen van de hele reeks van opinie-onderzoeken van de laatste twintig jaar is mij een hiervan afwijkende opvatting bekend, behalve dan . . . uit het recente, in het begin vermelde, onderzoek van Bombay. In Baroda lag de gewenste leeftijd voor vrouwelijke huwelijkskandidaten tussen de 20 en 25 jaar, voor mannen tussen de 25 en

30. De meisjes in de gewenste leeftijd, zo werd geargumenteed, waren dan zowel geestelijk als lichamelijk rijp voor het huwelijk; de jongemannen van 25 tot 30 jaar konden dan in staat worden geacht een goede betrekking te hebben. Men vond dat een meisje jonger moest zijn dan een jongen, omdat er daardoor meer kans bestond op een betere wederzijdse aanpassing in het huwelijk. Deze argumenten golden ook voor de meeste traditioneel-georiënteerde jongens (72%) en meisjes (90%) van de Bombay-studenten.

Maar van de niet-traditionele jongens en meisjes had 74% van de mannelijke studenten geen bezwaar tegen een huwelijk met een oudere vrouw, en 21% van de vrouwelijke studenten zouden een jongere man als echtgenoot accepteren. Ook onder de 'traditionelen' kwam deze opmerkelijke opvatting voor, zij het in mindere mate (jongens: 28%, meisjes: 10%). Terwijl de auteurs van dit artikel wel melding maken van de argumenten die naar voren werden gebracht bij de beantwoording van andere vragen, hebben zij geen enkele verklaring gegeven voor deze zo opvallend afwijkende opvatting, die zowel onder de 'traditionele' als 'niet-traditionele' jongens- en meisjesstudenten aan de universiteit van Bombay voorkwam. Wij kunnen slechts gissen naar de motieven en denken aan economische noodzaak. Een jongen die niet verder doorstudeert en zo spoedig mogelijk aan de slag wil komen, maar vreest niet zo gauw een betrekking te vinden bij de bestaande werkloosheid, hoopt misschien goed bezorgd te zijn met een ouder afgestudeerd meisje, dat bereid is buitenshuis te werken. Des te merkwaardiger is dan dat uit hetzelfde onderzoek van Bombay blijkt dat onder de mannelijke jeugd – zowel met ouderwetse als met vrijere opvattingen – men van mening is dat een (gestudeerde) vrouw zich uitsluitend met huishouden en kinderen moet bezig houden (resp. 89% en 79%). Alleen in geval van economische noodzaak mocht een vrouw part-time werk aanvaarden (traditionelen: 65%; niet-traditionelen: 81%). Toen aan de meisjesstudenten werd gevraagd of zij later buitenshuis zouden willen werken ook al zou het inkomen van haar toekomstige echtgenoot voldoende zijn voor het onderhoud van huis en gezin, verkoos 67,5% van de traditionelen tegen 29% van de niet-traditionelen thuis te blijven voor 'home and family'. Als zij al aan een halve baan dachten, dan was het voor 29,5% van de ouderwetsen en 68,5% van de wat vrijere meisjes alleen in geval van onvoldoende inkomsten voor het gezin. Er was echter toch ook een aantal (resp. 18% en 45%) dat hoopte op een eigen carrière. Desnoods met een jongere man als echtgenoot, om niet 'te blijven zitten' en nergens bij te horen? De Bombay-enquête geeft hierover ook geen uitsluitsel.

Het blijft dus ook hier weer giswerk; want waarom zouden het nu juist de carrièrezoekende meisjes (trad.: 18%; niet-trad.: 45%) moeten zijn die ge-

noegen nemen met een jongere man als huwelijkspartner (trad.: 11%; niet-trad.: 21%)? Waarom bijv. niet die 'part-time werkster-uit-nood' (trad.: 29,5%; niet-trad.: 68,5%)?, enz. Er is blijkbaar nog meer onderzoek te verrichten, voordat wij kunnen uitgaan van een hypothese als de volgende: Compromissen als hierboven gesignaleerd, kunnen een latent verzet tegen de bestaande Indiase huwelijksethiek weerspiegelen, en een vorm van aanpassing aan het heersende ideaalbeeld van de door haar echtgenoot verzorgde en beschermde vrouw weergeven, die een tweezijdig aspect vertoont, t.w.:
 a. *handhaving*, met daaraan verbonden het compromis dat een jongere, evt. gedeeltelijk afgestudeerde, werkloze man desnoods een wat ouder, geheel of gedeeltelijk afgestudeerd meisje als vrouw accepteert en haar part-time werk buitenshuis toestaat naast haar functie als huisvrouw en moeder;
 b. *verruiming*, met daaraan verbonden het compromis dat een wat ouder afgestudeerd meisje carrière kan combineren met de plichten en vreugden van het huwelijk, desnoods met een wat jongere man.

Moge mijn giswerk aansporen tot verder onderzoek.

Noten

1. Abha Sharma, 'Opinion of married couples regarding the selection of the marriage partner', *Sociological Bulletin*, 28, 1-2; 1979, p. 71-82.
2. Khadlid Ahmed Kazi en Rehana Ghadially, 'Perception of the female role by Indian college students', *Sociological Bulletin*, 28, 1-2, 1979, p. 59-70.
3. B.V. Shah, *Social change and college students of Gujarat*, Baroda, 1964.
4. Zie bijv. Kapadia's bijdrage voor een symposium over *Rural Urban Relations*, *Sociological Bulletin*, V, 2; sept. 1956, p. 11-126.
5. Zie voetnoot 3, p. 114 van Shah.
6. Cora Vreede-de Stuers, *Girl students in Jaipur; a study in attitudes towards family life, marriage and career*, Assen, 1970.
7. G.A. Kooy, 'Huwelijksverwachting en huwelijkssatisfactie in sociologisch perspectief', in: *Partnership en huwelijksverwachting*, Den Haag, 1966.
8. Aileen D. Ross, *The Hindu family in its urban setting*, Toronto, 1961, p. 199.
9. Margaret L. Cormack, *She who rides a peacock: Indian students and social change*, London, 1961, p. 89.